

The Office Of The Principal and Vice - Chancellor

MOPOROFESARA MS MAKHANYA, MOGOKGO LE
MOTLATSAMOTSHANSELARA
WA YUNIBESITI YA AFORIKA BORWA

PUO YA KAMOGELO LE PULO: GO TLHOMIWA GA BEKE YA DIPATLISISO LE
BOITSHIMOLOLEDI

**26 Tlhakole – 2 Mopitlwe 2018: *Dipatlisiso tsa go dira gore isago ya
rona e nnele leruri***

- Motsamaisatiro, Ngaka Meiya Nthoesane, Mokaedi wa namaotshwere, Unisa

Press

- Ngaka Daisy Selematsela, Motlatsamogokgo wa namaotshwere: Dipatlisiso, Dithutô tsa morago ga dikirii, Boitshimololeli le Kgwebo, Unisa
- Batlotlegi ba rona ba ba mo phaneleng, dibuidigolo le batlhagisi:
 - Ngaka David Green, Mokaedi: Lenaneo la Ditlamelo tsa Dijitale (Digital Resources Programme), Taylor & Francis: *“Advancing South African research and scholarship in the global research*

environment”

- Moporofesara Ihron Rensburg, Motlatsamotšhanselara wa maloba le Mokgokgo wa Yunibesiti ya Johannesburg: *“The future – an academic perspective”*
- Mme Tina Eboka, MD wa Setlhopha: NTP Radioisotopes SOC Ltd, karolo ya Necsa (the South African Nuclear Energy Corporation): *“The less charted path from research to innovation and sustainability”*
- Mme Chantell Ilbury, mogokaganyi, moitseanape, sebui, motlhatlheledi, mokwadi yo o rekisitseng go gaisa le mogwebi wa maloba: *“Growing foxes: an education revolution!”*
- Mme Dudu Nkosi, Mokaedikhuduthamaga wa Namaotshwere: Ditirelo tsa Dilaeborari

- Ditokololo tsa Lekgotla tse di gona fano

- Ditokololo tsa khuduthamaga le botsamaisi jo bo atolositsweng tse di gona fano

- Badiramмого go tswa kwa ditheong tse dingwe

- Badiri ba Unisa ba thuto le ba e seng ba thuto

- Baithuti ba Unisa

- Baamegi ba setheo sa rona

- Baeng ba ba tlotlegang, bomma le borra

Le amogelwa ka diatla tse di bothitho mo Bekeng ya Dipatlisiso le Boitshimololeli ya Unisa. Monongwaga re keteka beke ya rona ya bosupa ya dipatlisiso le boitshimololeli mme go tswelletse go kgatlhisa go bona ka moo tiragalo eno ya rona ya boitshimololeli e ntseng e tlhagisa le go bontsha ditiragalo tse di mo lephateng la rona le mo setšhabeng sa rona, bogolo segolo tse di malebana le diphetogo le seabe sa botlhokwa sa dipatlisiso mo go kaeleng le go tsamaisa lenaneo leno.

Mo dingwageng tse supa tse di fetileng, sethlopha sa rona sa dipatlisiso se ntse se leka ka botlhaga go godisa dipatlisiso le babatlisisi ba rona go nna tikwaticwe ya botswerere e e tlaa tshwaelang ka tsela e e boleng – mme se se botlhokwa go gaisa, ka tsela e e nanng le tshusumetso – mo dintlheng tse di kgatlhegelwang mo dipatlisising le maitsholo a a tlaa tshwaelang mo go nneleng leruri ga isago ya rona: ya Unisa, gammogo le ya naga ya rona le ya kontinente ya rona, tse tsotlhe di lepalepaneng le ponelopele ya setheo sa rona ya *go bopa isago* mo tirelong ya botho.

Moono wa rona wa beke eno ya dipatlisiso ke “Dipatlisiso malebana le isago ya rona e e nnelang leruri” mme o tlhomilwe mo motheong o o tsepameng o o tlametsweng ke meono e e fetileng go netefatsa go

tswelletsa pele porojeke ya rona ya diphetogo tsa dipatlisiso le go dumelana ga dipuisano tse re tshwanetseng go nna natso.

Monongwana dibuidigolo tsa rona di tlamela ka bosupi jo ka gongwe e leng jo bo maatla go gaisa, jwa dipharologano tse di gona mo lephateng la dipatlisiso bosetšhaba le mo lefatsheng ka bophara tse nka le netefaletsang gore di bonala fela jalo mo lephateng la go ithuta le go ruta. Ke a itse gore dipuisano tse di tshwanang le tseno di tswelletse go ralala kontinente le lefatshe, jaaka kamano ya dikgwetlho tse di marara tsa ikonomiloago le polotiki, go tlhoka tekatekano ya loago go go boitshegang, makhubu a bofudugedi mmogo le karogano e e golang ya thuto e kgolwane ya tlwaelo, e baka tlhokagalo ya dipatlisiso tse di sa totang fela ditlhabololo le/gongwe e totile STEM. Go na le temogo e e golang ya tlhokego e e potlakileng ya dipatlisiso tsa disaense tsa loago le botho tse di tlaa thusang go rarabolola mathata a a atang. Go kgathlisa tota – mme jaaka mososioloji, nka re go a nametsa – go bona kgolo ya dipatlisiso mo lephateng leno le le sa bolong go ikgatholosiwa mo lefatsheng lotlhe ka sebaka se setelele. Ruri, ke itumeletse go bona gore akeronimi ya STEM jaanong e atolositswe go nna STEAM ka go akarediwa ga tlhaka ya A, e ka sekgowa e emetseng Botsweretshi (Arts) mo tllhamong ya megopolo ya bona ka kakaretso, ka ntlha ya fa seno e le karolo ya botlhokwa e e tlhokang go elwa tlhoko ka botlalo.

Ka jalo, ke tshwanetse go akgola Ngaka Selematsela le badiramongo-ka-rona mo potefoliong ya Dipatlisiso, Dithutô tsa morago ga dikirii, Boitshimololeli le Kgwebo, ka ntlha ya go rulaganya lenaneo le le akaretsang le le nang le netefaletso ya go akaretsa dipharologano tse di mo tikologong ya rona ya dipatlisiso.

Baeng ba ba tlotlegang, bomma le borra, go gola ga tlihabologo ya batho go theilwe le go bopiwa ke keletso ya motho ya go nna le kitso. *Go tlhoka go itse ga rona* ga go bolo go fenywa letshogo la masaitseweng, mme boitlhamedi le boitshimololeli jwa rona bo tswelletse go netefatsa gore bontsi jwa se re se ithutileng bo fetogela go nna tlihabololo ya batho le tswelelopele – go ya go go nnela leruri ga rona jaaka batho le jaaka polanete. Mo nakong e lereo la Diphetogo tsa Bone tsa Indaseteri le umakiwang ke botlhe mme tsotlhe tse le di akaretsang di tswelletse go tshegediwa lefatshe ka bophara, rona mo ntlheng e e kwa borweng jwa Aforika re samagane le dikgaratlho tsa rona tsa diphetogo, kgolo le tlihabololo – kgaratlho ya rona ya tswelelopele le khumo – tse di ka tsamaelanang gongwe tsa seke tsa tsamaelana le dintlha tsotlhe tsa Diphetogo tsa Bone tsa Indaseteri. Re ithutile, e bile re tswelletse go ithuta gore le fa go se “motho ope yo [e leng setlhaketlhake] iphetsang,” re tlhoka go dira re lebile seemo sa rona, ka dinako dingwe re tswelletswe dintlha tsa botlhokwa tsa dipatlisiso le boitshimololeli tse di ka neng di sa tsamaelane le tse di mo seraleng sa lefatshe. Re tshwanetse go itshepa go ka dira jalo le go tsaya sebaka sa

rona.

Seno se maleba bogolo segolo ka ntlha ya dikganetsano tsa ga jaana ka ga dikgatelelo mo kitsong mmogo le tshusumetso ya tsona e e tsweleng le kgatelelo ya seemo sa thuto ya rona e kgolwane le ditiragatso, bogolo segolo, ditiragatso tsa rona tsa dipatlisiso. Ka go nna le seabe mo dikganetsanong tseno, re tlaa bo re tlaelelsa mo thulaganyong ya go itemoga le go ikemela malebana le dintlha tse di mo mookong wa bokao jwa go nna moAforika.

Kwa bokhutlong, badiramongo, bomma le borra, gongwe ntlha e re tshwanetseng go e akanya ke e: mo seemong sa sepolotiki sa ga jaana se se sa tsepamang mme se le masisi, go na le kotsi ya go tlwaela poapoeletso ya mafoko e gantsi e akaretsang go latlhela batho bangwe ba ba rileng ba ba nang le tshusumetso. Re tlhaloganya botlhokwa jwa gore go nne le dirala mo ditheong tsa rona go tswelisa go thuba mafatlha le go itlhalosa ga mofuta ono. Mme ke dumela gore Unisa e a di tlamela. Beke eno ya dipatlisiso le boitshimoleledi ke nngwe fela ya tsona!

Le gale, a re se ke ra lebala dipatlisiso tsa botlhokwa tse di dirwang le go tlhagisiwa mo yunibesiting eno le kwa ditheong tse dintsi tse re amanang natso mono le gongwe le gongwe mo kontinenteng, ga jaana, tse ka dinako dingwe di nyelelang mo modumong. Fa e le gore tota re lemoga

seemo sa rona mme re itlamile ka nnete go tswelletsa dipatlisiso gore re fitlhelele go nna diyunibesiti tsa Aforika tse di fetogileng e bile di fedisitse bokoloniale, gone mafolofolo a rona a tshwanetse go lebisiwa kwa go ribololeng, go bontsha le go amogana diathikele tseno, diphasalatso le ditlhagiso tse dingwe tsa barutegi ba rona ba Aforika.

Ka jalo, jaaka le ipaakanyetsa go itumelela beke eno e e itumedisang, gongwe nka le rotloetsa lotlhe go akanya ka moo Unisa, e e nang le laeaborari e kgolo go gaisa mo karolong ya borwa jwa lefatshe, e ka simololang go kokoanya, go dira manane le go bontsha ditiro tsa babatlisisi ba rona ka ga dintlha tseno tsa botlhokwa, le ka moo badiri ba rona mo go tsa thuto ba ka tshegetsanang ka gona ka go dirisa le go tlhagisa tseno fa ba dira dikharikhulamo tsa bona, gape le mo dipatlisisong tsa bona, go akarediwa fa ba dira ditlhagiso kwa dikhonferenseng le diseminareng. Ka nako ya puo ya pulo ya dithuto monongwaga, ke buile ka botlhokwa jwa gore rona jaaka yunibesiti re tloge go tswa *mo go bueng* ka ga diphetogo go ya kwa go *direng* diphetogo. Dipatlisiso le boitshimololeli e ka nna, mme e tshwanetse go nna sekao se se galalelang sa maitlamo ao. Re tshwanetse go bo re tswelletsa dipatlisiso tsa rona le go tshegetsa babatlisisi ba rona.

Diyunibesiti ga di bolo go tsewa jaaka ditheo tse di mo lefatsheng la tsona

di le nosi, di le kgakalakangakala le maitemogelo a baagi ba di ba direlang, mme ka jalo re gwetlhiwa go bontsha ka bojotle gore seno ga se nnete. Go tshwanetse ga nolofadiwa dipatlisiso le boitshimololeli go letla gore go nne le seabe se se anameng mme ditheo tsa kitso di tshwanetse go tsaya dikgato tsa go ititaya sehuba le tse di tsepameng go susumetsa lenaneo la tlhabololo le dipholisi gore le ungewe setšhaba le lefatshe.

Ke le eleletsa dipuisano tse di atlegileng, tse di gwetlhang dikakanyo e bile di rotloetsa mo bekeng eno jaaka re keteka dipatlisiso le boitshimololeli mo Unisa.

Ke a leboga.

